

เปรมสิริ ชวนไชยสิทธิ์² (Premsiree Chuanchaisit)²

² Asst. Prof. History Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus, 94000, E-mail : premsiree@gmail.com

รัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี เป็นที่สังเกตว่าการวิจัยนับตั้งแต่ พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ผลงานหลายเล่มเริ่มมีประเด็นใหม่ ๆ ทั้งมีมุมมองหลากหลาย มีการปรับระเบียบวิธีการศึกษาในเชิงสหวิทยาการ คือใช้ข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ที่หลากหลาย ซึ่งก็ทำให้องค์ความรู้เรื่องเกี่ยวกับผู้หญิงในมิติประวัติศาสตร์มีความก้าวหน้าขึ้นทั้งในแง่ประเด็น มุมมอง และระเบียบวิธีในการศึกษา ตามลำดับ

คำสำคัญ : สถานภาพ, วิจัยประวัติศาสตร์, ผู้หญิงในสังคมไทย

Abstract

This research article is a survey of knowledge frontier about women in Thai history from 1976 - 2018. This report surveys the amount and trend of the researchers, which are in the form of a historical research report and thesis from various Thai institutions.

This study found that from 1976 - 2018, there are 30 reports. The most popular topic is demonstrations for women status, The second popular topic is women's opinions, women career, government policies towards women, women in rural areas, and study in terms of historiography.

In terms of research methodology, the researcher focuses on historical approach which includes analysis and interpretation via many sources. The most popular period of the study is the age of reformation in the reign of King Rama V. However, since 1997, many researches have new issues, various perspectives, and many approaches, which is using variety of sources and analysis. Thus, knowledge about women in history is progressed in terms of issues, perspective, and approach respectively.

Keywords : Status, Research history, Women in Thai society

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

บทความวิจัยนี้เป็นการสำรวจและประเมินความรู้อย่างกว้าง ๆ ของงานวิจัยประวัติศาสตร์ผู้หญิงในสังคมไทย นับแต่เริ่มการศึกษามาจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2519 – 2557) โดยมุ่งเสนอว่า สาระของการศึกษาโดยรวมแล้วมีแนวโน้มไปทิศทางไหน ผู้วิจัยมีแนวคิดและวิธีการศึกษาอย่างไร โดยผลงานที่ทำการสำรวจและนำมาศึกษาในบทความนี้จะอยู่ในรูปแบบรายงานการวิจัย และวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาของสถาบันการศึกษาที่อยู่ในประเทศไทยเป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาพัฒนาการของงานวิจัยประวัติศาสตร์ผู้หญิงในสังคมไทย ช่วง พ.ศ. 2519 – 2560 ในแง่สาระ แนวคิดและวิธีการศึกษาของผู้ศึกษา ตลอดจนวิเคราะห์แนวโน้มของประเด็นศึกษา และทิศทางการศึกษาในอนาคต

ขอบเขตการวิจัย

จะศึกษาดังแต่มีงานวิจัยเกี่ยวกับผู้หญิงในมิติประวัติศาสตร์เล่มแรกที่สำรวจพบคือใน พ.ศ. 2519 และจะศึกษามาจนถึงปัจจุบันคือใน พ.ศ. 2560 และเพื่อความกระจ่างชัดในการศึกษาครั้งนี้ จึงขอกำหนดขอบเขตและความหมายของผลงานวิจัยประวัติศาสตร์ไว้ ในการวิจัยครั้งนี้คือ เป็นงานวิจัยของนักวิชาการที่นำเสนอและจัดพิมพ์ในประเทศไทยในรูปแบบของรายงานการวิจัยในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ รวมทั้งวิทยานิพนธ์ของนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยที่อยู่ในประเทศไทย โดยผลงานเหล่านี้ต้องมีลักษณะการนำเสนอ องค์ความรู้ใหม่ และใช้ระเบียบวิธีวิจัยด้วย “วิธีการทางประวัติศาสตร์” มีการพรรณนาความโดยสังเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งมีระบบการอ้างอิงที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้จะใช้การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ โดยมีกระบวนการวิจัยตามระเบียบวิธีของวิชาที่เรียกว่า วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Method) โดยจะดำเนินการวิจัยด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1. สร้างกรอบความคิดเพื่อวางโครงสร้างของเนื้อหา
2. เก็บข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ หนังสือ และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาการวิจัย
3. นำข้อมูลที่ได้จากเอกสารและจากสื่อสารสนเทศ มาวิพากษ์ ตรวจสอบและประเมินผลข้อมูลเพื่อสรุปสาระสำคัญและเรียบเรียงตามประเด็น จากนั้นจะวิเคราะห์ข้อมูลพร้อมเรียบเรียงเนื้อหา
4. นำเสนอเนื้อหาแบบพรรณนาวิเคราะห์โดยมีตารางอธิบายประกอบ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โครงการสตรีและเยาวชนศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2533) องค์ความรู้เกี่ยวกับสตรีไทย โดยภาพรวม เป็นผลงานนำเสนอเกี่ยวกับ สถานภาพงาน การศึกษาและงานวิจัยเกี่ยวกับสตรีไทยในช่วง 31 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2519 - 2550) โดยมีประเด็นศึกษาเกี่ยวกับสตรีในเชิงประวัติศาสตร์ในช่วงเวลาดังกล่าว โดยผลการสำรวจพบว่าผลงานสตรีในเชิงประวัติศาสตร์ยังมีปริมาณงานไม่มากนักหากเทียบกับการศึกษาทางสังคมศาสตร์ในสาขาวิชาอื่น นอกจากนี้การศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์ยังจำกัดการศึกษาไว้แต่เพียงประเด็น การเมือง เศรษฐกิจ และประวัติศาสตร์กระแสหลัก โดยเฉพาะการมุ่งเนื้อหาไปยังประเด็นปลีกย่อยที่เน้นเรื่องราวในสังคมสมัยใหม่ ในสมัยรัชกาลที่5แห่งรัตนโกสินทร์เป็นส่วนใหญ่

สุนา อินทร์คำน้อย, จารุวรรณ ขำเพชร และวรรณภา ขำนาญกิจ (2543 : 3) งานวิจัยด้านสตรีศึกษาในประเทศไทย เป็นการศึกษา และประมวลความรู้ ผลงานวิจัยด้านสตรีศึกษา ตลอดจนทิศทางของ งานวิจัยสตรีศึกษาในประเทศไทย โดยวิธีการสำรวจและวิเคราะห์เนื้อหา จากงานวิจัยจำนวนผลงาน 1,068 เรื่อง

ในช่วง พ.ศ. 2513 - 2542 ผลการวิจัยพบว่า งานวิจัยด้านสตรีก่อน พ.ศ. 2518 มีจุดเริ่มต้นจากสาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ โดยเฉพาะในด้านประชากรศึกษา ส่วนงานวิจัยในสาขาสังคมศาสตร์และ มนุษยศาสตร์เริ่มได้รับความสนใจอย่างจริงจังเมื่อเริ่มแผนพัฒนาสตรี (พ.ศ. 2525) งานวิจัยของสถาบันการศึกษาส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยในรูปแบบของ วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตร ที่มักอิงแนวคิดการศึกษาแบบตะวันตกมากเกินไป จึงไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติในบริบทของสังคมไทยได้อย่างแท้จริง

ผลการวิจัย

1. พัฒนาการการศึกษาประวัติศาสตร์ผู้หญิงในสังคมไทย พ.ศ. 2519 - 2561

การศึกษาประวัติศาสตร์ผู้หญิงในสังคมไทยนับเป็นที่สนใจจากปัญญาชนมาเป็นเวลานาน ดังผลงานของกุหลาบ สายประดิษฐ์ ใน พ.ศ. 2490 เรื่อง สุวรรณี ตามที่เป็นมาในประวัติศาสตร์และผลงานของสมชาย ปรีชาเจริญ (จิตร ภูมิศักดิ์) อดีต ปัจจุบัน และอนาคตของสตรีไทยกระทั่งเมื่อสังคมไทยตื่นตัวต่อกระแสสิทธิสตรีกันมากขึ้น ราว พ.ศ. 2520 เกิดองค์กรและหน่วยงานที่ส่งเสริมสถานภาพของสตรีไทย อาทิ สมาคมสตรีในพระบรมราชูปถัมภ์ ทั้งมีการพิมพ์หนังสือ เรื่อง สถานภาพของสตรีไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ทำให้เรื่องราวของผู้หญิงไทยเป็นที่รับรู้ในสังคมไทยมากขึ้น นับแต่นั้นมา ประเด็นศึกษาเกี่ยวกับผู้หญิงในสังคมไทยจึงเริ่มแพร่หลาย โดยมีผลงานที่ศึกษาประวัติศาสตร์ผู้หญิงในช่วงทศวรรษ 2519 - 2529 จำนวน 5 ผลงาน เป็นวิทยานิพนธ์ในระดับบัณฑิตศึกษา ได้แก่ ผลงานของ ลำพวรรณ น่วมบุญลือ เรื่อง สิทธิและหน้าที่ของสตรีไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ (ลำพวรรณ น่วมบุญลือ, 2519) ผลงานของ บุญเต็ม ไพเราะ เรื่อง สถานภาพและบทบาทของสตรีในสังคมไทย (บุญเต็ม ไพเราะ, 2519) ผลงานของ ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ เรื่อง โสเภณีกับนโยบายของรัฐบาลไทย พ.ศ. 2411 – 2503 (ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์, 2525) ผลงานของ ณัฐวดี ชนะชัย เรื่อง สตรีในสังคมสมัยใหม่ : ศึกษากรณีสตรีซึ่งประกอบอาชีพพยาบาล (พ.ศ. 2439 - 2485) (ณัฐวดี ชนะชัย, 2529)

ต่อมาช่วง พ.ศ. 2530 - 2534 การศึกษาประวัติศาสตร์ผู้หญิงในสังคมไทยได้ขยายตัวมากขึ้น อันเป็นผลมาจากการเคลื่อนไหวในสถานภาพผู้หญิงของประชาคมโลก ก่อเกิดปิสตรีสากลใน พ.ศ. 2532 หลายองค์กรได้สร้างสำนึกเรื่องสิทธิสตรี หลากแถมช่วงเวลาการศึกษาประวัติศาสตร์ผู้หญิงในสังคมไทยจึงได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง มีการผลิตผลงานในเชิงประวัติศาสตร์อยู่ 6 เรื่องได้แก่ผลงานของ ยุพารณ์ แจ้เจนกิจ เรื่องการศึกษาสตรีไทย : ศึกษากรณีเฉพาะโรงเรียนราชินี พ.ศ. 2477 - 2530 (ยุพารณ์ แจ้เจนกิจ, 2530) ผลงานของ นันทิรา ขำภิบาล เรื่องนโยบายเกี่ยวกับผู้หญิงในสมัยสร้างชาติของจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ. 2481 - 2487 (นันทิรา ขำภิบาล, 2530) ผลงานของ สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล เรื่องการประภคณางสาวไทย (พ.ศ. 2477 - 2530) (สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, 2531) ผลงานของ พิมพ์ฤทัย ชูแสงศรี เรื่องความคิดผู้หญิงในนิตยสารผู้หญิง พ.ศ. 2500 - 2516 (พิมพ์ฤทัย ชูแสงศรี, 2533)

ในช่วง พ.ศ. 2535 - 2545 สังคมไทยได้ตื่นตัวต่อ การยกสถานภาพของผู้หญิงไทยให้สูงขึ้น ด้วยกระแสการยอมรับสิทธิมนุษยชนในโลกยุคใหม่ที่ขยายตัวกว้างขวาง จนภาครัฐต้องกำหนดแนวทางการพัฒนาสถานภาพของผู้หญิงไว้ในแผนการพัฒนาของชาติหลายด้าน เช่น ปี พ.ศ. 2542 มีการกำหนดเรื่องสิทธิในการใช้นามสกุล สิทธิในการสมรส เป็นต้น ขณะที่สถาบันการศึกษาในประเทศไทยหลายแห่ง ก็ได้เปิดหลักสูตรมารองรับ อาทิ พ.ศ. 2543 ศูนย์สตรีศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่เปิดสอนหลักสูตรสตรีศึกษาในระดับปริญญาโท ส่วนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก็เริ่มเปิดสอนหลักสูตรสตรีศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา เป็นต้น ความเคลื่อนไหวดังกล่าวมีผลต่อการผลิตผลงานเป็นอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากประเด็นศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ผู้หญิงในสังคมไทยได้รับความสนใจเป็นอย่างสูงเพราะมีผลงานในรูปแบบวิทยานิพนธ์ถึง 11 เล่ม เป็นผลงานของสุชสวรรค์ แดงภักดี เรื่องความคาดหวังของสังคมต่อสตรีไทยในสมัยสร้างชาติ พ.ศ. 2481 - 2487 (สุชสวรรค์ แดงภักดี, 2537) ผลงานของ จิรกาญจน์ สงวนพวง เรื่องการเคลื่อนไหวของกรรมกรหญิงในโรงงานทอผ้า พ.ศ. 2504 - 2519 (จิรกาญจน์ สงวนพวง, 2537) ผลงานของ จิตติมา พรอรุณ เรื่องการเรียกร้องสิทธิสตรีในสังคมไทย พ.ศ. 2489 - 2519 (จิตติมา พรอรุณ, 2538) ผลงานของ เปรมสิริ ขวัญไชยสิทธิ์ เรื่องอาชีพครูผู้หญิงในสังคมไทย พ.ศ. 2456 - 2479

(เปรมลสิรี ชวนไชยสิทธิ์, 2538) ที่น่าสนใจคือ วิทธานิพนธ์บางเล่มมีการขยายขอบเขตการศึกษาไปยังผู้หญิงหลากหลายกลุ่ม อาทิ ผู้หญิงสามัญชน ขณะที่บางผลงานได้ขยายพื้นที่การศึกษาจากศูนย์กลางที่กรุงเทพฯ ไปสู่พื้นที่ภูมิภาค อาทิ ภูมิภาคล้านนา เป็นต้นนอกจากนี้ยังมีการเปิดประเด็นไปสู่การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ความคิดประวัติศาสตร์นิพนธ์ เป็นต้น ผลงานเหล่านี้ได้แก่ดวงทอง เหล่าวรรณะกุล เรื่องผู้หญิงสามัญชนในเมืองแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาสมัยรัชกาลที่ 3 - 5 (ดวงทอง เหล่าวรรณะกุล, 2539) ผลงานของ อติศร ศักดิ์สูง เรื่องสตรีในสังคมเชียงใหม่สมัยวงศ์เจ้าเชื้อเจ็ดตน พ.ศ. 2339 - 2476 (อติศร ศักดิ์สูง, 2539) ผลงานของ ภักดีกุล รัตนา เรื่องภาพลักษณ์ “ผู้หญิงเหนือ” ตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ 25 ถึงต้นพุทธศตวรรษ 26 (ภักดีกุล รัตนา, 2540) ผลงานของ ปิยะพร จันวัน เรื่องผู้หญิงทำงานในสังคมไทยสมัยพัฒนา (ปิยะพร จันวัน, 2550) ผลงานของ จิรนุช โสภา เรื่องบันทึกเรื่องผู้หญิงในประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย (จิรนุช โสภา, 2542) ผลงานของ เพชรสุภา ทศนพันธ์ เรื่อง แนวความคิดเรื่อง “การเข้าสมาคม” และผลกระทบต่อนสตรีไทย พ.ศ. 2461 - 2475 (เพชรสุภา ทศนพันธ์, 2542)

ในช่วง พ.ศ. 2546 - 2550 การศึกษาประวัติศาสตร์ผู้หญิงในสังคมไทยยังคงได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่อง ส่วนใหญ่ยังอยู่ในรูปแบบวิทยานิพนธ์ของนิสิตนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ผลงานเหล่านี้ได้แก่ ผลงานของปิยะพร จันวัน เรื่อง ทศนะของ “ผู้หญิงทำงาน” ในสังคมไทย พ.ศ. 2500 - 2516 (ปิยะพร จันวัน, 2547) ผลงานของ อรพิน สร้อยญานะ เรื่อง การสร้างพื้นที่ที่สาม “ของผู้หญิง ชนบทใหม่” ภาคเหนือ ผ่านชอสดริง (อรพิน สร้อยญานะ, 2550) ส่วนเรื่องราวของผู้หญิงในราชสำนักก็ได้รับความสนใจมากขึ้น โดยมีวิทยานิพนธ์ที่ให้ความสนใจต่อบทบาทของพระราชชายาเจ้าดารารัศมีอยู่ 2 เล่มคือ ผลงานของ จิรชาติ สันติยะศ เรื่อง การสร้าง “พระราชชายาเจ้าดารารัศมี” ให้บุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ พ.ศ. 2500 - ปัจจุบัน (จิรชาติ สันติยะศ, 2550) ผลงานของ นวชนก วิเทศ วิทธานุศาสตร์ เรื่อง บทบาทด้านการเมืองและสังคมพระราชชายาเจ้าดารารัศมีที่มีผลต่อการกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2416 - 2476) (นวชนก วิเทศวิทธานุศาสตร์, 2550)

นอกเหนือจากผลงานในรูปแบบวิทยานิพนธ์แล้ว ช่วงเวลานี้นักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา เริ่มให้ความสนใจต่อการศึกษาผู้หญิงในเชิงประวัติศาสตร์มากขึ้น โดยเฉพาะการศึกษบทบาทและสถานภาพของผู้หญิง ในท้องถิ่น ชุมชน ตามภูมิภาคต่าง ๆ และมีการผลิตงานออกมาจำนวนหนึ่งได้แก่ผลงานของ พัทรินทร์ ลักษณานันท์ ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ และเยาวลักษณ์ อภิชาติवलลภ การแต่งงานข้ามวัฒนธรรม : การศึกษาสถานภาพองค์ความรู้ (พัทรินทร์ ลักษณานันท์ ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ และเยาวลักษณ์ อภิชาติवलลภ, 2550)

หลัง พ.ศ. 2550 การศึกษาประวัติศาสตร์ผู้หญิงในสังคมไทย ยังคงได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้หากพิจารณาจากปริมาณผลงานที่สำรวจพบ ใน พ.ศ. 2552 ที่มีถึง 7 เรื่อง เป็นวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ 4 เรื่อง คือ ผลงานของ อภิภัทร สุริยพันธุ์ เรื่องมโนทัศน์เรื่อง “เมีย” ในสังคมไทย (อภิภัทร สุริยพันธุ์, 2552) ภาวินี บุญนาค เรื่องผู้หญิงในกระบวนการยุติธรรมในสังคมไทย รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จนถึง พ.ศ. 2478 : ศึกษาจากคดีความและฎีกา (ภาวินี บุญนาค, 2552) ภัทรรัตน์ พันธุ์ประสิทธิ์ เรื่องความเปลี่ยนแปลงของชีวิตและความรู้สึกนึกคิดของผู้หญิงชั้นกลางระดับล่างตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 2530 ถึงปัจจุบัน (ภัทรรัตน์ พันธุ์ประสิทธิ์, 2552) และมีผลงานในรูปแบบรายงานการวิจัย 2 เรื่อง เป็นผลงานของ ดารุณี สมศรี เรื่อง ประวัติศาสตร์นิพนธ์ว่าด้วยพระราชชายาเจ้าดารารัศมี กับการสร้างอัตลักษณ์เชียงใหม่ (ดารุณี สมศรี, 2552) และผลงานของ เปรมสิริ ศักดิ์สูง เรื่อง สตรีไทยมุสลิมกับอาชีพพยาบาลในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2505 – 2550 (เปรมสิริ ศักดิ์สูง, 2552) ผลงานของ อติศร ศักดิ์สูง เรื่อง ผู้หญิงในสังคมชนบท : การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์บริเวณคาบสมุทรสงขลา จังหวัดสงขลา พ.ศ. 2504 - 2550 (อติศร ศักดิ์สูง, 2552)

อย่างไรก็ดี หลัง พ.ศ. 2553 ผลงานวิจัยประวัติศาสตร์ผู้หญิงในสังคมไทย กลับมีปริมาณลดลงโดยสำรวจพบ ผลงานเพียงชิ้นเดียว ใน พ.ศ. 2555 คือ ผลงานของ วิณา เอี่ยมประไพ เรื่องการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ของสตรีฝ่ายใน สมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7 (วิณา เอี่ยมประไพ, 2555) กระทั่งช่วงสิ้นสุดการศึกษาของรายงานวิจัยนี้ คือช่วง พ.ศ. 2559 - 2561 ได้สำรวจพบวิทยานิพนธ์ 1 เล่ม คือ วรวิภา สัตยานุศักดิ์ เรื่องหญิงชั่ว ในประวัติศาสตร์ไทย : การสร้างความเป็นหญิงโดย

ชนชั้นนำสยามช่วงต้นรัตนโกสินทร์ - พ.ศ. 2477 (วรวิภา สัตยานุศักดิ์, 2559) และสำรวจพบรายงานการวิจัยเพียง 2 เล่ม เป็นผลงานของ อติศร ศักดิ์สูง เรื่องมโนทัศน์เรื่องผู้หญิงในประวัติศาสตร์นิพนธ์ภาคใต้ (อติศร ศักดิ์สูง, 2559) กับผลงานของ ภัทรรัตน์ พันธุ์ประสิทธิ์ เรื่องผู้หญิงสามัญชนสยามช่วงการพัฒนาประเทศและการขยายตัวทางเศรษฐกิจในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (ภัทรรัตน์ พันธุ์ประสิทธิ์, 2560)

ตารางที่ 1 แสดงผลการศึกษาทั้งหมด

ลำดับ	พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบัน
1.	2519	สิทธิและหน้าที่ของสตรีไทยในสมัยรัตนโกสินทร์	ลำพรรณ น่วมบุญลือ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2.	2519	สถานภาพและบทบาทของสตรีในสังคมไทย	บุญเดิม โพธิ์ระ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3.	2525	โศภณนิพนธ์นโยบายของรัฐบาลไทย พ.ศ. 2411 – 2503	ดราอาร์ตัน เมตตาริกันนท์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4.	2529	สตรีในสังคมสมัยใหม่ : ศึกษากรณีสตรี ซึ่งประกอบอาชีพพยาบาล (พ.ศ. 2439 - 2485)	ณัฐวิดิ ชนะชัย	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5.	2530	การศึกษาสตรีไทย : ศึกษากรณีเฉพาะโรงเรียนราชินี พ.ศ. 2477 – 2530	ยุพารณ์ แจ่งเจนนิจ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
6.	2530	นโยบายเกี่ยวกับผู้หญิงในสมัยสร้างชาติของจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ. 2481 – 2487	นันทิรา ขำภิบาล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
7.	2531	การประภควนางสาวไทย (พ.ศ. 2477 - 2530)	สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
8.	2533	ความคิดผู้หญิงในนิตยสารผู้หญิง พ.ศ. 2500 – 2516	พิมพ์ฤทัย ชูแสงศรี	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
9.	2537	ความคาดหวังของสังคมต่อสตรีไทยในสมัยสร้างชาติ พ.ศ. 2481 – 2487	สุษรรค์ แดงภักดี	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
10.	2537	การเคลื่อนไหวของกรรมกรหญิงในโรงงานทอผ้า พ.ศ. 2504 – 2519	จิรกาญจน์ สงวนพวง	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลำดับ	พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบัน
11.	2538	การเรียกร้องสิทธิสตรีในสังคมไทย พ.ศ. 2489 – 2519	จิตติมา พรอรุณ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
12.	2538	อาชีพครูผู้หญิงในสังคมไทย พ.ศ. 2456 – 2479	เปรมสิรี ขวัญไชยสิทธิ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
13.	2539	ผู้หญิงสามัญชนในเมืองแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาสมัยรัชกาลที่ 3 – 5	ดวงทอง เหล่าวรรณะกุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
14.	2539	สตรีในสังคมเชียงใหม่สมัยวงศ์เจ้าเชื้อเจ็ดตน พ.ศ. 2339 - 2476	อดิศร ศักดิ์สูง	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
15.	2540	ภาพลักษณ์ “ผู้หญิงเหนือ” ตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ 25 ถึงต้นพุทธศตวรรษ 26	ภักดีกุล รัตนา	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
16.	2542	บันทึกเรื่องผู้หญิงในประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย	จิรานุ โสภา	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
17.	2542	สตรีในราชสำนักสยามตั้งแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2394 - 2468"	สวระ มีผลกิจ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
18.	2542	แนวความคิดเรื่อง “การเข้าสมาคม” และผลกระทบต่อสตรีไทย พ.ศ. 2461 – 2475	เพชรสุภา ทศนพันธ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
19.	2547	ทัศนะของ “ผู้หญิงทำงาน” ในสังคมไทย พ.ศ. 2500 – 2516	ปิยะพร จันวัน	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
20.	2550	การสร้างพื้นที่ที่สาม “ของผู้หญิงชนบทใหม่” ภาคเหนือ ผ่านซอสตริง	อรพิน สร้อยญานะ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
21.	2550	บทบาทด้านการเมืองและสังคมพระราชชายาเจ้าดารารัศมีที่มีผลต่อกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2416 - 2476)	นวชนก วิเทศวิทยานุศาสตร์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
22.	2550	การแต่งงานข้ามวัฒนธรรม : การศึกษาสถานภาพองค์ความรู้	พัชรินทร์ ลาภานันท์ ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ และเยาวลักษณ์ อภิชาติ วัลลภ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ลำดับ	พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบัน
23.	2552	ผู้หญิงในสังคมชนบท : การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์บริเวณ คาบสมุทรสทิงพระ จังหวัดสงขลา พ.ศ. 2504-2550	อดิสร คักดีสูง	มหาวิทยาลัย ทักษิณ
24.	2552	มโนทัศน์เรื่อง "เมีย" ในสังคมไทย ตั้งแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระ พระจอมเกล้า	อิรภัทร สุริยพันธุ์	จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย
25.	2552	ผู้หญิงในกระบวนการยุติธรรมในสังคมไทย รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว จนถึง พ.ศ. 2478 : ศึกษาจากคดีความและฎีกา	ภาวิณี บุญนาค	มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์
26.	2552	ความเปลี่ยนแปลงของชีวิตและความ รู้สึกนึกคิดของผู้หญิงชั้นกลางระดับล่าง ตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 2530 ถึงปัจจุบัน	ภัทรธน์ พันธุ์ประสิทธิ์	มหาวิทยาลัย เชียงใหม่
27.	2552	สตรีไทยมุสลิมกับอาชีพพยาบาล ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2505 – 2550	เปรมสิริ คักดีสูง	มหาวิทยาลัย สงขลา นครินทร์ ปัตตานี
28.	2552	ประวัติศาสตร์นิพนธ์ว่าด้วย พระราชชายา เจ้าดารารัศมี กับ การสร้างอัตลักษณ์เชียงใหม่	ดารุณี สมศรี	สำนักงานคณะ กรรมการวิจัย แห่งชาติ
29.	2555	เรื่อง การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ ของสตรีฝ่ายใน สมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7	วิณา เอี่ยมประไพ	มหาวิทยาลัย ราชภัฏ สวนสุนันทา.
30.	2559	หญิงชั่ว" ในประวัติศาสตร์ไทย : การสร้างความเป็นหญิงโดยชนชั้นนำ สยามช่วงต้นรัตนโกสินทร์-พ.ศ. 2477	วรวิภา สัตยานุศักดิ์	มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์
31.	2559	มโนทัศน์เรื่องผู้หญิงในประวัติศาสตร์ นิพนธ์ภาคใต้	อดิสร คักดีสูง	มหาวิทยาลัย ทักษิณ
32.	2560	ผู้หญิงสามัญชนสยามช่วงการพัฒนา ประเทศและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ	ภัทรธน์ พันธุ์ประสิทธิ์	มหาวิทยาลัย ทักษิณ

2. ประเด็นในการศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ผู้หญิงในสังคมไทยมีทั้งหมด 32 เรื่อง ในจำนวนนี้ประเด็นที่ได้รับความสนใจศึกษามากที่สุด คือการเคลื่อนไหวในสถานภาพทางสังคมของผู้หญิงมีทั้งหมด 9 เรื่อง ลำดับต่อมาคือความคิดเกี่ยวกับผู้หญิงมีทั้งหมด 8 เรื่อง รองลงมาตามลำดับคือ อาชีพของผู้หญิงมีทั้งหมด 5 เรื่อง นโยบายรัฐเกี่ยวกับผู้หญิงมีทั้งหมด 4 เรื่อง ผู้หญิงในสังคมชนบทมีทั้งหมด 3 เรื่อง และการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์นิพนธ์ 3 เรื่อง แต่ละผลงานมีสาระโดยสังเขปดังนี้

2.1 การเคลื่อนไหวในสถานภาพทางสังคมของผู้หญิง

การเคลื่อนไหวในสถานภาพทางสังคมของผู้หญิงนับเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจ เช่นกัน เป็นผลงานของ บุญเติม ไพเราะ เรื่องสถานภาพและบทบาทของสตรีในสังคมไทย ที่ศึกษาสถานภาพของสตรีตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ในแง่บทบาท สิทธิ หน้าที่ ผลงานของ ยุพาภรณ์ แจ่มเจนกิจ เรื่องการศึกษาสตรีไทย : ศึกษากรณีเฉพาะโรงเรียนราชินี พ.ศ. 2477 – 2530 ที่ศึกษาสาเหตุและอิทธิพลต่อการจัดตั้งโรงเรียนสตรีราชินี รวมทั้งพัฒนาการจัดการศึกษา ผลงานของจิรกาญจน์ สงวนพวง เรื่อง การเคลื่อนไหวของกรรมกรหญิงในโรงงานทอผ้าพ.ศ. 2504 – 2519 เป็นการศึกษาความเคลื่อนไหวของกรรมกรหญิงในโรงงานทอผ้าเพื่อเรียกร้องสิทธิบางประการจากนายจ้าง โดยมีพัฒนาการจากสงบเรียบร้อยไปสู่ความรุนแรงมากขึ้นจากอิทธิพลของแนวคิดจากกลุ่มนักศึกษาในช่วงบรรยากาศการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย ผลงานของ จิตติมา พรอรุณ เรื่องการเรียกร้องสิทธิสตรีในสังคมไทย พ.ศ. 2489 – 2519 เป็นการศึกษาการเรียกร้องสิทธิสตรีในสังคมไทยซึ่งมีอยู่ 2 กลุ่ม คือ ฝ่ายเสรีนิยม และฝ่ายสังคมนิยม ซึ่งมีพัฒนาการมาตั้งแต่สมัยฟื้นฟูประเทศหลังสงคราม ผลงานของ ดวงทอง เหล่าวรรณะกุล เรื่องผู้หญิงสามัญชนในเมืองแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาสมัยรัชกาลที่ 3 – 5 เป็นงานที่ศึกษาการดำเนินชีวิตของสตรีสามัญชนที่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละยุคสมัย โดยสตรีมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับระบบครอบครัวและเครือญาติ มีบทบาทในแง่การผลิตและกิจกรรมการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ ผลงานของ อติศร ศักดิ์สูงเรื่อง สตรีในสังคมเชียงใหม่สมัยวงศ์เจ้าเชื้อเจ็ดตน พ.ศ. 2339 - 2476 เป็นการศึกษาสตรีใน

สังคมเชียงใหม่ในฐานะและบทบาทในแง่มุมมองกว้างๆ และได้แบ่งแยกสตรีในโครงสร้างสังคมคนเชียงใหม่ออกเป็นกลุ่มชนชั้นต่างๆ ตั้งแต่ระดับบนถึงล่างเพื่อแยกวิเคราะห์ให้เห็นว่ามีความแตกต่างกันในบางประการ ผลงานของนวนชนก วิเทศ วิทยานุศาสตร์ เรื่อง บทบาทด้านการเมืองและสังคมพระราชายาเจ้าดารารัศมี ที่มีผลต่อการกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2416 - 2476) เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐสยามและล้านนา ผ่านบทบาทเจ้าดารารัศมีโดยการอธิบายเชื่อมโยงกับปัจจัยต่าง ๆ ผลงานของ สวระ มีผลกิจ เรื่องสตรีในราชสำนักสยามตั้งแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2394 - 2468 เป็นการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบ โครงสร้าง ความสัมพันธ์ในสังคม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสตรีราชสำนักสยามในช่วงรัชกาลที่ 4 ถึง รัชกาลที่ 6 (พ.ศ. 2394 - 2468) ผลงานของ วัฒนา เอี่ยมประไพ เรื่อง การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ของสตรีฝ่ายในสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7 เป็นการศึกษาเกี่ยวกับระบบความสัมพันธ์ของกลุ่มขุนนางพระราชวงศ์และพระมหากษัตริย์ในระบอบ สมบูรณาญาสิทธิราช ที่เน้นระบบอุปถัมภ์เกื้อกูลกัน เชื่อมโยงเข้ากับความสัมพันธ์ส่วนบุคคลระหว่างชนชั้นต่างๆ โดยมีสตรีในราชสำนัก ตั้งแต่พระมเหสี เจ้านายฝ่ายใน เจ้าจอม ข้าราชการบริพาร บาทบริจาริกา เป็นแกนกลางเชื่อมความสัมพันธ์

2.2 ความคิดเกี่ยวกับผู้หญิง

ผลงานที่ศึกษาเกี่ยวกับความคิดของผู้หญิงเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจมากที่สุด เป็นงานของพิมพ์ฤทัย ชูแสงศรี เรื่องความคิดผู้หญิงในนิตยสารผู้หญิง พ.ศ. 2500 - 2516 ที่นำเสนอความคิดของผู้หญิงกลุ่มหนึ่งที่เป็นผู้จัดทำและนักเขียนนิตยสารในช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มีความเปลี่ยนแปลงหลายประการในสังคมไทย งานของสุษรรค์ แดงภักดี เรื่องความคาดหวังของสังคมต่อสตรีไทยในสมัยสร้างชาติ พ.ศ. 2481 - 2487 เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม ที่ทำให้เกิดกระแสการเป็นเมียและแม่ตามความคาดหวังของสังคม อันเป็นผลมาจากการดำเนินนโยบายอุดมการณ์แม่เรือนในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ผลงานของ ภักดีกุล รัตนา เรื่องภาพลักษณ์ “ผู้หญิงเหนือ” ตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ 25 ถึงต้นพุทธศตวรรษ 26 เป็นการศึกษา

ภาพลักษณ์ของผู้หญิงเหนือ โดยเน้นไปยังทัศนคติทางสังคมของกลุ่มคนต่าง ๆ ต่อผู้หญิงเหนือในช่วงเวลาดังกล่าว การศึกษาจะเน้นไปยังมิติความสัมพันธ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ที่มีผลทำคนแต่ละกลุ่มมีแนวคิดต่อผู้หญิงเหนือและสร้างมโนภาพ บางประการ ผลงานของเพชรสุภา ทัศนพันธ์ เรื่องแนวความคิดเรื่อง “การเข้าสมาคม” และผลกระทบต่อสตรีไทย พ.ศ. 2461 – 2475 เป็นงานที่สะท้อนถึงความพยายามปรับเปลี่ยนบทบาทของสตรีชั้นสูงให้ทันสมัยแบบตะวันตกในช่วงการปฏิรูปประเทศ ให้ทันสมัยโดยใช้กรณีการมีบทบาทร่วมกับบุรุษในการต้อนรับแขกมาศึกษา ผลงานของ จิราชาติ สันติยะศ เรื่อง การสร้าง “พระราชชายาเจ้าดารารัศมี” ให้นุคคลสำคัญ ในประวัติศาสตร์ ทศวรรษ 2500 – ปัจจุบัน เป็นงานที่ศึกษาความเปลี่ยนแปลงในการสร้างภาพเจ้าดารารัศมีให้เป็นบุคคลสำคัญ ที่สัมพันธ์กับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างท้องถิ่นคือล้านนา กับชาติไทย ผลงานของอิรภัทร สุริยพันธุ์ เรื่องมโนทัศน์เรื่อง “เมีย” ในสังคมไทย เป็นงานที่ศึกษามโนทัศน์เรื่อง “เมีย” ในสังคมไทย ตั้งแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จนถึง การเปลี่ยนแปลงกฎหมายครอบครัว บรรพ 5 ผลงานของ ภัทรรัตน์ พันธุ์ประสิทธิ์เรื่องความเปลี่ยนแปลงของชีวิตและความรู้สึกนึกคิดของผู้หญิงชั้นกลางระดับล่างตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 2530 ถึงปัจจุบัน เป็นผลงานที่เน้นไป ความพยายามที่จะเสนอความเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ ความรู้สึก อาทิ ความรัก และการหาคู่ครองของคนชนบทไทยในช่วงทศวรรษ 2520 - 2530 ผลงานของ วรวิภา สัตยานุคักดีกุล เรื่องหญิงชั่ว” ในประวัติศาสตร์ไทย : การสร้างความเป็นหญิงโดยชนชั้นนำสยามช่วงต้นรัตนโกสินทร์ - พ.ศ. 2477 เป็นงานที่พยายามนำเสนอ คุณค่าและการให้ภาพผู้หญิงชั่วในมโนทัศน์ของชนชั้นปกครอง

2.3 อาชีพผู้หญิง

การศึกษาเกี่ยวกับอาชีพผู้หญิง เป็นผลงานของณัฐวดี ชนะชัย เรื่องสตรีในสังคมสมัยใหม่ : ศึกษากรณีสตรีซึ่งประกอบอาชีพพยาบาล (พ.ศ. 2439 - 2485) ที่ศึกษาการเข้าสู่อาชีพพยาบาลของสตรีซึ่งเป็นผลมาจากการศึกษาและความจำเป็นทางด้านการทหาร จนอาชีพนี้ก็ได้รับการยอมรับจากสังคมอย่างกว้างขวางตามลำดับ เปรมสิริ ชวนไชยสิทธิ์ เรื่องอาชีพครูผู้หญิงในสังคมไทย พ.ศ. 2456 – 2479 ที่ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจในยุคปรับปรุงประเทศ ทำให้สตรีใช้โอกาส

ดังกล่าวแสวงหาความก้าวหน้าในชีวิตจากการประกอบอาชีพนอกบ้านโดยยกกรณีผู้หญิงที่ประกอบอาชีพครูมาศึกษา ผลงานของของปิยะพร จันวัน เรื่องผู้หญิงทำงานในสังคมไทยสมัยพัฒนา ที่นำเสนอ การขยายตัวทางเศรษฐกิจในสังคมไทยจากการใช้แผนพัฒนา ตั้งแต่สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีผลทำให้สตรีชนชั้นกลางที่มีการศึกษาในเขตเมืองมีทางเลือกในการประกอบอาชีพนอกบ้านมากขึ้นคือทำงานในภาคธุรกิจ เอกชน บริษัท ผลงานของ เปรมสิริ ศักดิ์สูง เรื่องสตรีไทยมุสลิมกับอาชีพพยาบาลในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2505 – 2550 เป็นการศึกษาสถานภาพสตรีไทยมุสลิมในจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส ในแง่การแสวงหาโอกาสในชีวิตผ่านระบบการศึกษาแบบใหม่ ด้วยการประกอบนอกบ้าน โดยยกกรณีสตรีมุสลิมที่ประกอบอาชีพนางพยาบาลมาศึกษา

2.4 นโยบายรัฐเกี่ยวกับผู้หญิง

ผลงานที่ศึกษานโยบายรัฐเกี่ยวกับผู้หญิง มี 5 เล่ม ได้แก่ ผลงานของ ดารารัตน์ เมตดาริกานนท์ เรื่อง โสเภณีกับนโยบายของรัฐบาลไทย พ.ศ. 2411 – 2503 เป็นการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาของรัฐเกี่ยวกับหญิงโสเภณีทั้งในแง่รูปแบบสำนึก การค้าประเวณี ในสมัยรัตนโกสินทร์ จนกระทั่งหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ผลงานของนันทิรา ขำภิบาลเรื่อง นโยบายเกี่ยวกับผู้หญิงในสมัยสร้างชาติของจอมพลป. พิบูลสงคราม พ.ศ. 2481 – 2487 เป็นงานที่ศึกษานโยบายของรัฐในแง่การยกฐานะให้หญิงไทยมีความเจริญทัดเทียมอารยประเทศ ผลงานของ ภาวิณี บุณนาค เรื่องผู้หญิงในกระบวนการยุติธรรมในสังคมไทย รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จนถึง พ.ศ. 2478 : ศึกษาจากคดีความและฎีกา เป็นการนำเสนอให้เห็นถึงการต่อสู้ของผู้หญิงในกระบวนการยุติธรรมและสิทธิ ของผู้หญิงในช่วง สมัยรัชกาลที่ 5 ผลงานของ ภัทรวดี พันธุ์ประสิทธิ์ เรื่องผู้หญิงสามัญชนสยามช่วงการพัฒนาประเทศและการขยายตัวทางเศรษฐกิจในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ เป็นงานที่ศึกษาวิถีชีวิตผู้หญิงสามัญชนสยาม ผ่านข้อมูลหลักฐานต่าง ๆ อาทิ เอกสารทางราชการ กฎหมาย

2.5 ผู้หญิงในสังคมชนบท

การศึกษาผู้หญิงในสังคมชนบทนับเป็นประเด็นใหม่ที่ได้รับ ความสนใจเช่นกัน อาทิ ผลงาน ของพัชรินทร์ ลาภานันท์ ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ และเยาวลักษณ์ อภิชาติवलลภ เรื่อง การแต่งงานข้ามวัฒนธรรม : การศึกษาสถานภาพองค์ความรู้ เป็นการศึกษาการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมไทยกับตะวันตกในเชิงประวัติศาสตร์เพื่อทำความเข้าใจพลวัตของปรากฏการณ์ดังกล่าวโดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ผลงานของ อติศร ศักดิ์สูง เรื่องผู้หญิงในสังคมชนบท : การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ บริเวณคาบสมุทรสทิงพระจังหวัดสงขลา พ.ศ. 2504 - 2550 เป็นการศึกษาเบื้องต้น เกี่ยวกับวิถีชีวิตของผู้หญิงในสังคมชนบทบริเวณคาบสมุทรสทิงพระ ในแง่ผู้หญิง กับจารีตประเพณี ผู้หญิงกับครอบครัว ผู้หญิงกับระบบเศรษฐกิจและศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงในฐานะและบทบาทของผู้หญิงภายใต้บริบทสังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงในยุคแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นับแต่ พ.ศ. 2504 ถึง พ.ศ. 2550 ผลงานของ อรุณ สร้อยญานะ เรื่องการสร้างพื้นที่ที่สาม “ของผู้หญิงชนบทใหม่”ภาคเหนือ ผ่านขอสตริง เป็นงานที่พยายามนำเสนอให้เห็นถึงการถ่ายทอดความเป็นผู้หญิงเหนือ ผ่านเพลงขอสตริง โดยชี้ให้เห็นถึงการผสมผสาน ความหมายในยุคจารีตยุคสมัยใหม่เข้าด้วยกัน

2.6 การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์นิพนธ์

ผลงานที่ศึกษาเชิงประวัติศาสตร์นิพนธ์เป็นของ จิรนุช ไสภา เรื่องบันทึก เรื่องผู้หญิงในประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย ที่พยายามศึกษา เรื่องราวของผู้หญิง จากประวัติศาสตร์นิพนธ์แต่ละยุคสมัย ผลงานของ อติศร ศักดิ์สูงเรื่องมนต์คน เรื่องผู้หญิงในประวัติศาสตร์นิพนธ์ภาคใต้ เป็นการศึกษาความคิดเกี่ยวกับผู้หญิง ที่ปรากฏในงานเขียนประวัติศาสตร์โดยเฉพาะประวัติศาสตร์นิพนธ์เกี่ยวกับภาคใต้ ประเทศไทย ตั้งแต่สมัยจารีต ไปจนถึงประวัติศาสตร์นิพนธ์สมัยใหม่ ผลงานนี้ ได้มุ่งการศึกษาไปยังสตรีในท้องถิ่นโดยเฉพาะในภาคใต้ของประเทศไทยเพื่อขยาย การนำเสนอเรื่องราวของผู้หญิงในท้องถิ่นให้กว้างขวางขึ้น (อติศร ศักดิ์สูง, 2560 : 103-123) ผลงานของ ดารุณี สมศรี เรื่อง ประวัติศาสตร์นิพนธ์ว่าด้วยพระราชชายา เจ้าดารารัตน์กับการสร้างอัตลักษณ์เชียงใหม่ เป็นการศึกษาพระประวัติของ พระราชชายาเจ้าดารารัตน์ และผลงานทางด้านนาฏศิลป์จากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการนำชุดการแสดงระบำมาศึกษา

3. แนวคิดและวิธีการศึกษา

3.1 แนวคิดในการศึกษา

กรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ผู้หญิงในสังคมไทยส่วนใหญ่มักยังคงยึดแนวคิดจากสังคมตะวันตก โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องสตรีนิยมที่เน้นเรื่องความเชื่อและค่านิยมทางสังคมเป็นตัวกำหนดสถานภาพผู้หญิงให้ด้อยกว่าผู้ชายในทางสังคม ผู้หญิงจึงถูกปิดโอกาสในชีวิตไม่ว่าจะในทางกฎหมาย อาชีพ และการศึกษา แต่เมื่อมีการให้โอกาสแก่ผู้หญิง ก็ทำให้หลายคนสามารถใช้ความรู้และความสามารถของตนออกสู่โลกภายนอกได้ดังเช่นผู้ชาย (สุภาภรณ์ จรัสพัฒน, 2533 : 33)

แนวคิดที่ได้รับความนิยมอีกแนวคิดคือแนวคิดแบบหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) ที่เน้นการมองอดีตจากหลายแง่มุม การกล่าวดูความหลักฐาน ประเด็นที่มักศึกษากันคือระบบความคิดที่เป็นวาทกรรม และประเด็นที่ว่าด้วยการสร้างตัวตน หรืออัตลักษณ์ในสังคมโดยมีเป้าหมายทางการเมืองแฝงอยู่ (อดิสร ศักดิ์สูง, 2554 : 78) ที่สำคัญในเรื่องการสร้างตัวตนนี้แนวคิดแบบหลังสมัยใหม่ จะให้ความสำคัญต่อการเรียกร้องที่มีลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมหรือความเป็นท้องถิ่น ความแตกต่างหลากหลายไม่ว่าจะเป็นแง่ของ “เพศ” “เชื้อชาติ” เพราะแนวคิดแบบหลังสมัยใหม่ จะมองประเด็นศึกษาให้กว้างออกไปจากเดิม

3.2 ระเบียบวิธีในการศึกษา

ระเบียบวิธีในการศึกษาเท่าที่ผ่านมา ยังคงเน้นการศึกษาจากเอกสาร เพราะมีข้อจำกัด เรื่องขอบเขตหรือช่วงเวลาในการศึกษา (PERIOD OF STUDY) กล่าวคือเรื่องราวของผู้หญิงไทยนั้น ผลงานส่วนใหญ่มักศึกษากันในช่วงเวลาหนึ่งร้อยกว่าปีที่ผ่านมา คือนับแต่สังคมไทยก้าวสู่ความเป็นสมัยใหม่ ตั้งแต่การปฏิรูปประเทศในยุครัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา การเน้นช่วงเวลานี้เหตุผลหลักน่าจะเป็นเพราะมีปัจจัยเรื่องการรับอิทธิพลตะวันตกในสังคมไทยซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนแปลงทางสังคมค่อนข้างชัดเจนต่อการเคลื่อนไหวในสถานภาพของผู้หญิง เนื่องจากการปฏิรูปบ้านเมืองให้เป็นแบบตะวันตกนำมาซึ่งการศึกษาแบบใหม่ เป็นช่วงที่คนธรรมดามีโอกาสรู้หนังสือมากขึ้น ทำให้ผู้หญิงมีโอกาสในการปรับเปลี่ยนสถานภาพทางสังคม มีโอกาสแสดงความคิดเห็น และใช้โอกาสในการเคลื่อนไหวในการปรับเปลี่ยนบทบาท

ตลอดจนการเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ ซึ่งการมุ่งเน้นขอบเขตการศึกษาไปในช่วงเวลาดังกล่าวส่วนหนึ่งล้วนเป็นผลมาจากการมีปริมาณข้อมูลหรือหลักฐานเพียงพอที่จะทำการวิจัย ไม่ว่าจะเป็น เอกสารราชการ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร บันทึกความทรงจำ และบันทึกของชาวต่างประเทศร่วมสมัย ดังนั้นระเบียบวิธีในการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์จึงอยู่บนพื้นฐานของการใช้หลักฐานลายลักษณ์อักษร (WRITTEN RECORD) (สุมนา อินทร์คำน้อย, จารุวรรณ ขำเพชร และวรรณภา ขำนาญกิจ, 2543 : 98) แม้ว่าจะระยะหลังแนวโน้มของการศึกษาจะให้ความสนใจต่อหลักฐานด้านอื่น ๆ เช่น วัตถุ ภาพวาด การสัมภาษณ์ หลักฐานด้านภูมิศาสตร์ ฯลฯ (UNWRITTEN RECORD) เข้ามาร่วมในการศึกษา แต่หลักฐานเหล่านี้ก็เป็นเพียงหลักฐานที่มาสืบสนับสนุนหรือร่วมวิเคราะห์เท่านั้น ไม่ได้ทำให้เกิดประเด็นการศึกษาที่แปลกใหม่หรือขยายขอบเขตเรื่องราวไปให้ไกลกว่านั้นอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดีหลัง พ.ศ. 2540 เมื่อมีการศึกษาประวัติศาสตร์ในแนวทางใหม่ อันเป็นผลมาจากการปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการศึกษาและความก้าวหน้าในระเบียบวิธี ทำให้เกิดประเด็นแปลกใหม่และหลากหลาย อีกทั้งเริ่มขยายขอบเขตการศึกษาออกจากประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองและเรื่องราวของชนชั้นสูง ไปสู่แง่มุมอันหลากหลายในวิถีชีวิตของมวลชนส่วนล่างหรือชาวบ้านมากขึ้น หลายผลงานเริ่มให้ความสำคัญกับท้องถิ่นและชุมชน อีกทั้งเน้นประเด็นหลักในการวิเคราะห์ ผลที่ตามมาคือทำให้มุมมองที่มีต่อผู้หญิงในมิติประวัติศาสตร์เริ่มมีการปรับเปลี่ยน โดยประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทผู้หญิงที่อยู่ในสังคมชั้นสูงเริ่มมีแนวโน้มลดลง ขณะที่เรื่องราวของผู้หญิงในเชิงสังคมเศรษฐกิจได้รับความสำคัญมากขึ้น จนนำไปสู่การเริ่มเปิดประเด็นใหม่ ๆ ที่จะทำให้การศึกษาผู้หญิงในสังคมไทยมีความก้าวหน้าต่อไป

บทสรุป

การศึกษาประวัติศาสตร์ผู้หญิงในสังคมไทยในช่วง 42 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2519 - 2561) กล่าวโดยรวมแล้วถือได้ว่า ในแง่ปริมาณผลงานยังมีไม่มากนักหากเทียบกับประเด็นที่นิยมศึกษากันในประวัติศาสตร์กระแสหลัก แต่ผู้หญิงในสังคมไทยก็นับได้ว่าเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจอยู่พอสมควร ในบรรดาผลงานเท่าที่สำรวจพบจำนวน 32 เล่มนั้น หากพิจารณาในแง่เนื้อหาสาระโดยรวมแล้ว กล่าวได้ว่าเป็นเพียงการศึกษาในประเด็นปลีกย่อยที่เน้นเรื่องราวในสังคมสมัยใหม่ที่เริ่มในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา การมุ่งเน้นผู้หญิงในประเด็นดังกล่าวจึงทำให้ไม่สามารถประมวลภาพรวมพัฒนาการของผู้หญิงในโครงสร้างสังคมนับแต่อดีตได้อย่างชัดเจน เนื่องจากขาดความรู้และข้อมูลพื้นฐานที่จะเข้าใจสถานภาพและบทบาทสตรีในสังคมยุคเก่า จนขาดภาพที่เชื่อมโยงของแต่ละยุคสมัยหรือหาความต่อเนื่องในบริบททางประวัติศาสตร์ของสตรีในแต่ละยุคสมัยได้อย่างครอบคลุมแต่การศึกษาที่ผ่านมาถือได้ว่าเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ทำให้เข้าใจพัฒนาการของผู้หญิงไทยในสังคมสมัยใหม่ได้ระดับหนึ่ง

ราว พ.ศ. 2540 เป็นต้นมาการศึกษาประวัติศาสตร์ผู้หญิง ถือได้ว่ามีความก้าวหน้ามากขึ้นไม่ว่าจะในแง่ของสาระและแง่ของระเบียบวิธี เพราะแวดวงวิชาการเริ่มเปิดประเด็นใหม่ ๆ ในการศึกษา พร้อมกันนั้นก็มีความพยายามใช้ข้อมูลให้หลากหลายและกว้างขวางขึ้น ช่วงเวลานี้หลายผลงานได้หยิบยืมวิชาการของศาสตร์อื่น ๆ เช่น ไทยศึกษา คติชนวิทยา มานุษยวิทยา มาร่วมวิเคราะห์ หลายผลงานมีการศึกษาผ่านเอกสารของท้องถิ่น ทั้งกฎหมายโบราณ วรรณกรรมพื้นบ้าน เพลง และการละเล่นพื้นบ้าน ขณะที่บางผลงานมีการใช้หลักฐานประเภทมุขปาฐะ โดยมีการลงภาคสนามเพื่อสัมภาษณ์ ทั้งหาข้อมูลจากคำบอกเล่าเพื่อประกอบการนำเสนอ จนอาจกล่าวได้ว่าการศึกษาในเชิงสหวิทยาการในยุคนี้ นอกจากจะทำให้ภาพอดีตของผู้หญิงมีสีสันและมีชีวิตชีวาแล้วยังทำให้องค์ความรู้เกี่ยวกับผู้หญิงในมิติประวัติศาสตร์มีประเด็นศึกษาหลากหลายซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจประวัติศาสตร์ผู้หญิงในสังคมไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จิตติมา พรอรุณ. (2538). **การเรียกร่องสิทธิสตรีในสังคมไทย พ.ศ. 2489 – 2519** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิราภรณ์ สงวนพอก. (2537). **การเคลื่อนไหวของกรรมกรหญิงในโรงงานทอผ้า พ.ศ. 2504 – 2519** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิราชาติ สันติยศ. (2550). **การสร้าง “พระราชชายาเจ้าดารารัศมี” ให้บุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ ทศวรรษ 2500 – ปัจจุบัน** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จิรนุช โสภา. (2542). **บันทึกเรื่องผู้หญิงในประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐวดี ชนะชัย. (2530). **สตรีในสังคมไทยสมัยใหม่ : ศึกษากรณีสตรีซึ่งประกอบอาชีพพยาบาล (พ.ศ. 2439 - 2485)** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์. (2525). **โสเภณีกับนโยบายของรัฐบาลไทย พ.ศ. 2411 – 2503** (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดรุณี สมศรี. (2552). **ประวัติศาสตร์นิพนธ์ว่าด้วยพระราชชายา เจ้าดารารัศมีกับการสร้างอัตลักษณ์เชียงใหม่** (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. (2525). **ไทยรบพม่า** (พิมพ์ครั้งที่ 5). พระนคร : ศิลปะบรรณาการ.
- ดวงทอง เหล่าวรรณะกุล. (2539). **ผู้หญิงสามัญชนในเมืองแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- นวนชนก วิเทศวิทยานุศาสตร์. (2550). **บทบาทด้านการเมืองและสังคม พระราชชายาเจ้าดารารัศมีที่มีผลต่อกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2416 - 2476)** (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นันทิรา ขำภิบาล. (2530). **นโยบายเกี่ยวกับผู้หญิงในสมัยสร้างชาติของจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ. 2481 - 2487** (วิทยานิพนธ์ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุญเต็ม ไพเราะ. (2519). **สถานภาพและบทบาทของสตรีในสังคมไทย** (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยะพร จันวัน. (2547). **ทัศนะของผู้หญิงทำงานในสังคมไทย พ.ศ. 2500 - 2516** (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เปรมสิริ ชวนไชยสิทธิ์. (2539). **ผู้หญิงกับอาชีพครูในสังคมไทย พ.ศ. 2456 - 2479** (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เปรมสิริ คักดีสูง. (2552). **สตรีไทยมุสลิมกับอาชีพพยาบาลในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2505 - 2550** (รายงานผลการวิจัย). ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัตตานี.
- แปลก พิบูลสงคราม. (2483). คำปฏิสันถาร 29 มิถุนายน 2482 เนื่องในงานสวนสนามและยุวชนของชาติ ณ วันชาติ, **คำของพลตรีหลวงพิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี**, 5. พระนคร : โรงพิมพ์พานิชกุลผล.
- พัชรินทร์ ลาภอนันต์ ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ และเยาวลักษณ์ อภิชาติวัลลภ. (2550). **การแต่งงานข้ามวัฒนธรรม : การศึกษาสถานภาพองค์ความรู้**. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา.
- พิมพ์ฤทัย ชูแสงศรี. (2533). **ความคิดผู้หญิงในนิตยสารผู้หญิง พ.ศ. 2500 - 2516** (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- เพชรสุภา ทศนพันธ์. (2542). **แนวความคิดเรื่อง “การเข้าสมาคม” และผลกระทบต่อสตรีไทย พ.ศ. 2461 – 2475** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภักดีกุล รัตนา. (2540). **ภาพลักษณ์ “ผู้หญิงเหนือ” ตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ 25 ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 26** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ภัทรรัตน์ พันธุ์ประสิทธิ์. (2552). **ความเปลี่ยนแปลงของชีวิตและความรู้สึกนึกคิดของผู้หญิงชั้นกลางระดับล่างตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 2530 ถึงปัจจุบัน** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ภัทรรัตน์ พันธุ์ประสิทธิ์. (2560). **ผู้หญิงสามัญชนสยามช่วงการพัฒนาประเทศและการขยายตัวทาง เศรษฐกิจในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว** (รายงานการวิจัย). สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ภาวิณี บุญนาค. (2552). **ผู้หญิงในกระบวนการยุติธรรมในสังคมไทย รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จนถึง พ.ศ. 2478 : ศึกษาจากคดีความและฎีกา** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ยุพาภรณ์ แจ่มเจนกิจ. (2530). **การศึกษาสตรีไทย : ศึกษากรณีเฉพาะโรงเรียนราชินี พ.ศ. 2477 – 2530** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ลำพวรรณ น่วมบุญลือ. (2519). **สิทธิและหน้าที่ของสตรีไทยในสมัยรัตนโกสินทร์** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรวิภา สัตยานุศักดิ์กุล. (2559). **หญิงชั่ว ในประวัติศาสตร์ไทย : การสร้างความเป็นหญิงโดยชนชั้นนำสยามช่วงต้นรัตนโกสินทร์ - พ.ศ. 2477** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- วิจิตรวาทการ, พลตรีหลวง. (2536). **“วิจิตรวรรณคดี”** พิมพ์เผยแพร่เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพคุณหญิงประภาพรรณ วิจิตรวาทการ 26 ธันวาคม 2536. ม.ป.พ.
- วิณา เอี่ยมประไพ. (2555). **การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ของสตรีฝ่ายใน สมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7** (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สภาสตรีแห่งชาติ. (2518). **สถานภาพสตรีไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ : สภาสตรีแห่งชาติ.
- สวระ มีผลกิจ. (2542). **สตรีในราชสำนักสยามตั้งแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2394 – 2468** (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุขสรรค์ แดงภักดี. (2537). **ความคาดหวังของสังคมต่อสตรีไทยในสมัยสร้างชาติ พ.ศ. 2481 – 2487** (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล. (2531). **การประกวดนางสาวไทย (พ.ศ. 2477 - 2530)** (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุภาภรณ์ จรัสพัฒน์. (2533). **การศึกษาสตรีไทยเชิงประวัติศาสตร์, องค์ความรู้เกี่ยวกับสตรีไทย, 26 - 64**. กรุงเทพฯ : โครงการสตรีและเยาวชนศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุนา อินทร์คำน้อย, จารุวรรณ ขำ และวรรณภา ชำนาญกิจ. (2543). **งานวิจัยด้านสตรีศึกษาในประเทศไทย** (รายงานการวิจัย). อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- อดิศร ศักดิ์สูง. (2539). **สตรีในสังคมเชียงใหม่สมัยวงศ์เจ้าเชื้อเจ็ดตน พ.ศ. 2434 - 2476** (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- อดิศร ศักดิ์สูง. (2552). **ผู้หญิงในสังคมชนบท : การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์บริเวณคาบสมุทรสงขลา พ.ศ. 2503 - 25** (รายงานผลการวิจัย). สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- อดิศร ศักดิ์สูง. (2559). **มโนทัศน์เรื่องผู้หญิงในประวัติศาสตร์นิพนธ์ภาคใต้** (รายงานผลการวิจัย). สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- อดิศร ศักดิ์สูง. (2554). **ความคิดทางและวิธีวิทยาวิจัย**. สงขลา : นำศิลป์โฆษณา.
- อดิศร ศักดิ์สูง. (2560). **มโนทัศน์เรื่องผู้หญิงในประวัติศาสตร์นิพนธ์ภาคใต้, วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยทักษิณ, 12(1), 103 - 123.**
- อรพิน สร้อยญาณะ. (2550). **การสร้างพื้นที่ที่สามของ “ผู้หญิง ชนบทใหม่” ภาคเหนือผ่านชอสดริง (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต)**. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อิรภัทร สุริยพันธุ์. (2552). **มโนทัศน์เรื่อง “เมีย” ในสังคมไทย** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.